

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра нейрохірургії
Навчальний рік 2021 - 2022

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
"НЕЙРОСТОМАТОЛОГІЯ"**

Нормативний чи вибірковий компонент: обов'язковий

Форма здобуття освіти: очна

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 221 «Стоматологія»

Освітньо-професійна програма «Стоматологія»

Другого магістерського рівня вищої освіти

Курс IV

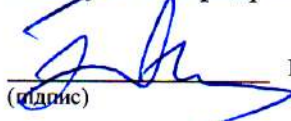
Силабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
нейрохірургії

Схвалено методичною комісією ХНМУ
з проблем професійної підготовки
хірургічного профілю

Протокол від
"30" серпня 2021 року № 1

Протокол від
"31" серпня 2021 року № 1

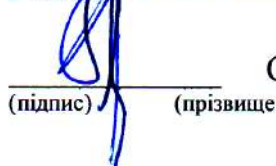
Завідувач кафедри

(підпис)

проф. В.О.Пятикоп
(прізвище та ініціали)

Голова

(підпис)

Сипливий В.О.
(прізвище та ініціали)

"30" серпня 2021 року

"31" серпня 2021 року

1. Дані про викладача, що викладає дисципліну

Прізвище, ім'я по батькові викладача	П'ятикоп Володимир Олександрович
Контактний тел.	+380503035092
E-mail:	pyatikopv@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Циганков Олександр Васильович
Контактний тел.	+380505196240
E-mail:	
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Чмут Віктор Олексійович
Контактний тел.	+30672995889
E-mail:	
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Кутовой Ігор Олександрович
Контактний тел.	+380503002550
E-mail:	igorkutovoy@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Масалітін Ігор Миколайович
Контактний тел.	+380503003906
E-mail:	Im.masalitin@knu.edu.ua
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Сергієнко Юлія Геннадіївна
Контактний тел.	+380509603676
E-mail:	Yh.serhiienko@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Бабаліян Юрій Олександрович
Контактний тел.	+30506549404
E-mail:	Babalyan_y@ukr.net

Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Наталія Ігорівна Завгородня
Контактний тел.	+380957173508
E-mail:	Ni.zavgorodnia@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Кравцова Анна Віталіївна
Контактний тел.	+380509478939
E-mail:	Av.kravtsova@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Стогній Артем Володимирович
Контактний тел.	+380506549404
E-mail:	Av.stohnii@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Місцезнаходження кафедри: м.Харків, пр.Незалежності 13

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Нейростоматологія» складений відповідно до Закону України «Про вищу освіту» фахівців третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань – 22 «Охорона здоров'я», спеціальності – 221 «Стоматологія», навчальної програми «Нейрохірургія», освітньої кваліфікації «Лікар стоматолог».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Силабус є складовою частиною основної освітньо-наукової програми підготовки другого(магістерського) рівня освіти за фахом 221 «Стоматологія». Знання, отримані при вивченні курсу «Нейростоматологія» дозволять студенту опанувати: сучасними методиками наукових теоретичних, експериментальних і статистичних наукових досліджень, етапами дослідження і моделюванням функціонування систем організму, сучасним дослідним устаткуванням і приладами.

Силабус упорядкований із застосуванням сучасних педагогічних принципів організації навчально-виховного процесу вищої освіти.

Об'єктом вивчення є етіологія, клініка, патогенез та курація пацієнтів на нейростоматологічну патологію.

Навчальна дисципліна належить до вибіркових дисциплін.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є: забезпечити академічну підготовку з нейростоматології та підготовку випускників до професійної діяльності лікаря-стоматолога на відповідній первинній посаді шляхом набуття загальних та спеціальних компетентностей, сфера застосування яких щонайменше описується визначеними переліками синдромів та симптомів захворювань, невідкладних станів, фізіологічних станів та захворювань, що потребують особливої тактики ведення пацієнтів; лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; питань трудової, судової та військової експертизи.

1.2. Основними завданнями вивчення нейростоматології є:

1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні нейростоматологічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз нейростоматологічного захворювання.

2. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області з залученням нервової системи для проведення диференційної діагностики захворювань.

3. Визначати остаточний клінічний нейростоматологічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

4. Встановлювати діагноз невідкладних станів у нейростоматології за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу.

5. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування нейростоматологічного захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

6. Визначати тактику ведення нейростоматологічного пацієнта при соматичній патології шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

7. Проводити лікування основних нейростоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи

8. Виконувати нейростоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти згідно Закону України «Про вищу освіту»).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

інтегральної: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

загальних компетентностей: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність працювати в команді. Прагнення до збереження навколишнього середовища. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальних (фахових) компетентностей: спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики нейростоматологічних. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування нейростоматологічних захворювань. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні нейростоматологічних захворювань. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із нейростоматологічними захворюваннями. Спроможність виконувати медичні та нейростоматологічні маніпуляції. Спроможність проводити лікування основних нейростоматологічних захворювань. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

Науково-дослідницька робота студента спрямована на формування в учнів наступних універсальних (ЖК) і професійних (ПК) компетенцій

№ п/п	Код компетенції	Склад компетенції	В результаті вивчення дисципліни докторанти повинні:			
			Знати	Вміти	Володіти	Оціночні засоби
1	2	3	4	5	6	7
1.	УК-1	здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях	методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень, а також методи генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань в тому числі в міждисциплінарних областях	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень і результатів діяльності за рішенням дослідних і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди
2.	ПК-1	здатність і готовність до наукових досліджень у вивченні етіології, патогенезу нейронеуростоматологічних захворювань, клінічних і патофізіологічних проявів патології внутрішніх органів з використанням клінічних, лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших	методи критичного аналізу і оцінки клінічних і патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки клінічних патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди

		методів досліджень				
3.	ПК-2	здатність і готовність до вдосконалення лабораторних, інструментальних та інших методів обстеження нейростоматологічних хворих, удосконалення діагностики та диференціальної діагностики	методи критичного аналізу і оцінки клінічних і патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень і диференціальної діагностики	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки клінічних патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень і диференціальної діагностики	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди
4.	ПК-3	здатність і готовність до вивчення механізмів дії, ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейростоматологічних захворювань	методи критичного аналізу і оцінки ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейростоматологічних захворювань	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейростоматологічних захворювань	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди

Компетенції забезпечують інтегральний підхід в навчанні студентів. У компетенціях виражені вимоги до результатів освоєння програми другого(магістерського) рівня вищої освіти.

**2. Інформаційний обсяг НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Нейростоматологія»(за спеціальністю 221 «Стоматологія»)
Всього годин: 30/0,75 кредитів
(лекцій - 8, практичних та самостійних занять - 22).**

Програма з нейростоматології на 4 році другого(магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія», передбачає вивчення актуальних питань нейростоматології за основними її розділами: трійчастий нерв та ураження системи трійчастого нерва. Синдроми ураження лицьового нерва. синдроми ураження язико-глоткового, блукаючого і під'язикового нервів. Симптомокомплекси, обумовлені ураженням вегетативного відділу нервової системи. Вегетативні прозопалгії й інші нейрогенні захворювання обличчя., невідкаладні стани у нейростоматології.

Згідно з навчальним планом підготовки студентів, дисципліна «Нейростоматологія» (30 годин/0,75 кредит) вивчається студентами на 4 році навчання за спеціальністю 221 «Стоматологія». Орієнтовна тривалість лекцій, практичних та самостійних занять – 30 години.

Програма дисципліни налічує всього годин: 30/0,75 кредитів (аудиторних – 28: лекції - 8, практичні - 20 та самостійних заняття - 2), до складу якої входять 3 блоки змістових модулів.

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів актуальних питань нейростоматології. У лекційному курсі максимально використовують дидактичні засоби (мультимедійні презентації, графологічні структури, демонстрацію роботи з комп'ютерними програмами по обчислюванню статистичних величин). Лекційний та практичний етапи навчання студентів складаються переважно таким чином, щоб лекції або передували відповідним практичним заняттям, або, при ротації модулів, начитувались одним блоком.

Кафедра при викладанні курсу «Нейростоматологія» має право здійснювати перерозподіл навчальних годин усередині змістових модулів в межах програми залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямків наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але повинні виконати у цілому обсяг вимог дисципліни згідно з кінцевими цілями ОКХ і ОПП за напрямом підготовки та навчальним планом.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
«Нейростоматологія»
(за спеціальністю 221 «Стоматологія»)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			Індивід. СРС
	Лекції	Практичні заняття	СРС	
<i>Розділ 1</i> Трійчастий нерв та ураження системи трійчастого нерва.				
Невралгія трійчастого нерва переважно центрального генезу. Класичні невралгії трійчастого нерва центрального генезу. Постгерпетичні ураження гілок трійчастого нерва. Невралгія трійчастого нерва переважно периферичного генезу. Одонтогенна невралгія трійчастого нерва. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційний діагноз, лікування. Невропатія нижньо-щелепної гілки трійчастого нерва і його окремих гілок: альвеолярного, щічного та язикового(глосалгія) нервів. Невропатія верхньо-щелепної гілки трійчастого нерва та його верхнього альвеолярного нерва. Ятрогенні нейропатії трійчастого нерва. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.	3	6		<i>Протягом циклу огляд наукової літератури за темами. Підготовка рефератів, доповідей.</i>
<i>Разом за розділом 1</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>-</i>	
<i>Розділ 2</i> Синдроми ураження лицьового нерва, синдроми ураження язико-глоткового, блукаючого і під'язикового нервів.				
Периферичний та центральний парези м'язів. Невропатія лицьового нерва. Синдром ураження вузла колінця (синдром Ханта). Невралгія відієвого нерву (синдром Файля). Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Невралгія вушного нерва. Невралгія верхнього гортанного нерва. Невропатія під'язикового нерва. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Невралгія язико-глоткового нерва. Невралгія барабанного нерва (синдром Рейхерта). Невралгія вушного нерва. Невралгія верхнього гортанного нерва. Невропатія під'язикового нерва. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.	3	6	1	
<i>Разом за розділом 2</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>1</i>	
<i>Розділ 3</i> Симптомокомплекси, обумовлені ураженням вегетативного відділу нервової системи. Вегетативні прозопалгії й інші нейрогенні захворювання				

обличчя.			
Невралгія носовійчастого нерва (синдром Чарліна, синдром ціліарного вузла) . Синдром вушно-скроневого нерва (синдром Фрей). Гангліоніт війкового вузла (синдром Опенгейма). Гангліоніт крило-піднебінного вузла (синдром Слюдера). Гангліоніт вушного вузла. Гангліоніт підщелепного та під'язикового вузлів. Гангліоніт шийних симпатичних вузлів. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Кластерна цефалгія (синдром Хортон). Основні синдроми ураження сегментарного рівня вегетативної нервової системи: трофічний, симпаталгічний і судинний синдроми (набряк Квінке, хвороба Мейжа). Рецидивуючий параліч лицевого нерва (синдром Росолімо-Мелькерсона-Розенталя, синдром Мелькерсона-Розенталя). Синдром сухих слизових оболонок (синдром Шегрена, синдром Гужеро-Шегрена). Геміатрофія лица (синдром Ромберга, синдром Паррі-Ромберга, трофо-невроз Ромберга). Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.	2	6	
Разом за розділом 3	2	6	-
<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять</i>			1
<i>Диференційований залік</i>		2	
Всього: 30 год. (0,75 кредит)	8	20	2

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Неврогенні захворювання обличчя та ротової порожнини. Трійчастий нерв та ураження системи трійчастого нерва.	2
2	Синдроми ураження лицьового нерва, синдроми ураження язико-глоткового, блукаючого і під'язикового нервів.	2
3	Симптомокомплекси, обумовлені ураженням вегетативного відділу нервової системи.	2
4	Вегетативні прозопалгії й інші нейрогенні захворювання обличчя.	2
Всього		8

5. Теми практичних занять

№з\п	Назва теми	Кількість годин
1.	Трійчастий нерв та ураження системи трійчастого нерва	6
2.	Синдроми ураження лицьового нерва. синдроми ураження язико-глоткового, блукаючого і під'язикового нервів	6

3.	Симптомокомплекси, обумовлені ураженням вегетативного відділу нервової системи.	4
4.	Вегетативні прозопалгії й інші нейрогенні захворювання обличчя. Диференційований залік.	4
Всього		20

6. Самостійна робота

№з\п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять	1
2	<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять</i>	1
4	Підготовка до диференційованого заліку	
Всього		2

7. Індивідуальні завдання . Рекомендовані теми рефератів:

1. Невралгія трійчастого і язикоглоткового нерва. Постгерпетична невропатія трійчастого нерва. Невропатії окремих гілок трійчастого нерва. Клініка, діагностика, лікування. Клініка, діагностика та лікування дентальної плексалгії.
2. Міофасціальний больовий синдром обличчя, дисфункція скронево - нижньощелепного суглоба. Клініка, діагностика, лікування.
3. Неврози. Соматоформні больові синдроми обличчя і голови. Клініка, діагностика. Лікування.
4. Цефалгії в різні періоди життя людини. Мігрень, періодична мігренозна невралгія, головний біль напруги.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ЗАЛІКУ

Перелік теоретичних питань до підсумкового контролю.

1. Анатомо-фізіологічні дані, симптоми, методика дослідження V, VII, VIII, IX - XII пар черепних нервів.
2. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми.
3. Надсегментарний і сегментарний відділи вегетативної нервової системи, їх функції, синдроми ураження. Синдром Бернара-Горнера.
4. Цефалгії-патогенетичні механізми появи, клініка, діагностика, лікування.
5. Мігрень: патогенез, клініка, лікування.
6. Класична невралгія трійчастого нерва.
7. Післягерпетичне ураження гілок трійчастого нерва.
8. Невралгія трійчастого нерва переважно периферичного генезу.
9. Невралгія носовий кого нерва (синдром Чарліна).
10. Невралгія вушно-скроневого нерва (синдром Фрей).
11. Невропатія нижнього альвеолярного нерва. Невропатія щічного нерва
12. Невропатія язикового нерва (глосалгія).
13. Невропатія верхнього альвеолярного нерва.
14. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.
15. Гангліоніт війкового вузла (синдром Оппенгейма).
16. Гангліоніт крило піднебінного вузла (синдром Слюдера).

17. Гангліоніт вушного вузла.
18. Гангліоніт під нижньощелепного та під'язикового вузлів.
19. Гангліоніт шийних симпатичних вузлів.
20. Пучковий головний біль (кластерна цефалгія).
21. Невропатія лицевого нерва.
22. Синдром ураження вузла колінця (синдром Ханта).
23. Невралгія відісвого нерва (синдром Файля).
24. Невралгія язикоглоткового нерва.
25. Невралгія вушного нерва.
26. Невралгія верхнього гортанного нерва.
27. Невралгія під'язикового нерва.
28. Ангіоневротичний набряк (набряк Квінке).
29. Синдром Россолімо-Мелькерсона-Розенталя. Синдром Шегрена.

Перелік практичних завдань та робіт до підсумкового контролю.

1. Обстеження обсягу активних та пасивних рухів.
2. Обстеження тонуусу і сили м'язів.
3. Обстеження сухожилкових, периостальних, шкірних рефлексів(стілокарпорадіальних, з біцепса, з тріцепса, колінних, ахілових, черевних).
4. Обстеження патологічних рефлексів (Бабінського, Оппенгейма, Гордона, Шеффера,
5. Россолімо, Бехтерева, Жуковського та інші) та синкінезій.
6. Обстеження координації рухів (пальце-носова, колінно-п'яткова проби, діадохокінез,
7. проби на дисметрію), виявлення статичної, динамічної атаксії.
8. Обстеження чутливості (поверхневих, глибоких і складних видів).
9. Обстеження симптомів натягнення.
10. Обстеження нюху і смаку.
11. Обстеження гостроти зору, полів зору, кольоросприйняття.
12. Обстеження функції окорухових нервів.
13. Обстеження функцій V нерва.
14. Обстеження функцій VII нерва.
15. Обстеження функцій IX-X нервів.
16. Обстеження функцій XI-XII нервів.
17. Обстеження вегетативної нервової системи.
18. Обстеження менінгеальних симптомів (ригідність потиличних м'язів, симптоми
19. Керніга, Брудзинського), реактивних больових феноменів: с-м Менделя, місця виходу
20. малого й великого потиличних нервів.
21. Обстеження мови, праксису, гнозису, письма, читання, рахунку.
22. Трактвання основних показників допоміжних методів обстеження в неврологічній
23. клініці (електрофізіологічних, ультрозвукових, рентгенологічних, комп'ютернотомографічних).Призначити відновну терапію при травматичному пошкодженні спинного мозку.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

з навчальної дисципліни «Нейростоматологія» для студентів 5 року навчання зі спеціальності «Стоматологія»

Організація поточного контролю

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (поточна навчальна діяльність - ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Залік - співбесіда по ситуаційній задачі з 5 питаннями.

Оцінювання індивідуальних завдань студентів

На засіданні кафедри затверджується перелік індивідуальних завдань. Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за виконання завдань викладача: доповідь реферата на практичному занятті 0 – 2 бали; доповідь з презентацією на практичному занятті 0 – 3 бали з перевіркою на плагіат, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, у інших учбових та науково-практичних закладах, написання тез, статей 0 – 5 балів; участь у наукових конкурсах – за кожний вид діяльності 5 – 10 балів (загалом не більше 10 балів), які можуть додаватись, як заохочувальні.

Бали за індивідуальні завдання одноразово нараховуються студенту тільки комісійно (комісія – зав. кафедри, завуч, викладач групи) лише за умов успішного їх виконання та захисту. В жодному разі загальна сума балів за ПНД не може перевищувати 120 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів

Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час підсумкового заняття, диференційного заліку.

11. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

Підсумковий бал за ПНД та підсумкове заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 2 відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...» (таблиця 2)

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.21-4,21	168	3.42-3,6	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134

4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,46	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	16		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4.27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

12. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арегви М.Е., Саккиер Дж.М. Малоинвазивная колопроктология (пер. с англ.) М. Стоматология, 1999, 275 с.
2. Бабак О. Я., Фадеев Г.Д. Гастроэзофагальная рефлюксная болезнь Киев, 2000, Интерфарма 176 с.
3. Бабак О.Я., Фадеев Г.Д. "Сучасна фармакотерапія шлунково-кишкових кровотеч". Харків, 2000.
4. Балаболкин М.И. "Диабетология", -М: Стоматология, 2000.
5. Балалыкин А.С. Эндоскопия. М. -Мед-на. — 1987.

6. Балалыкин А.С. «Эндоскопическая абдоминальная хирургия».- М: ИМА-пресс,2000.
7. Білінський Б.П., Стернюк Ю.М., Шпарик Я.В “Онкологія”. - Львів: Стоматологія світу,2002.
8. Белоусов Ю.В. Гастроэнтерология детского возраста. – Харьков: Консум, 2000.- 528 с. Ил.
9. Богуш Л.К., Жарохович И.А. Биопсия в пульмонологии. М. -Мед-на. – 1977 239 с.
10. Бойко В.В., Нікішаєв В.І., Русін В.І. та ін. Портальна гіпертензія та її ускладнення // За заг. ред. В.В.Бойка. – Х.: ФОП Мартиняк, 2008. – 335 с.
11. Боднар П.М., “Ендокринологія”, Київ : “Здоров`я” 2002.
12. Бондаренко В.А.,Лупальцев В.И. «Острый аппендицит».-К.: Здоровье,1993.
13. Ботвинов Н.М., Леонович С.М., Поскевич Н.Н.» Клиническая хирургия».-МН.,2002.
14. Братусь В.Д. «Диференційна діагностика в лікуванні гострих шлунково-кишкових кровотеч».- К.: Здоровья,1991.
15. Братусь В.Д. и др. «Интенсивная терапия в неотложной хирургии».- 2-е изд.перераб. и доп.-К.: Здоровье,1989.-280с.
16. Валдина Е.А., «Заболевания щитовидной железы».- М.,1993.
17. Василюк М.Д.і співавт. “Ускладнення виразки шлунку та дванадцятипалої кишки”.- Ів.Франківськ,2002.
18. Велигоцкий Н.Н. “Удаление осложненных дуоденальных язв и дуоденопластика”, Харьков: Прапор, -2005г – 81с.
19. Возианова Ж.И. «Инфекционные и паразитарные болезни», Киев «Здоровье», 2001г.
20. Галлингер Ю.И., Годжелло Э.А, Оперативная эндоскопия пищевода. М.: 1999. С.211-233.
21. Гастроскопия: Учебное пособие / Б. Блок, Г. Шахшаль, Г. Шмидт; пер. с нем. М: МЕДпресс-информ, 2007. – 216 с. : ил.
22. Гетьман В.Г. Клиническая краніоскопия. - К.: Здоров`я, 1998, 208 с.
23. Гостищев В.К. «Общая хирургия».- М.: Стоматологія,1993.
24. Григор`єв П.Я., Стародуб Є.Л., Яковенко Є.Л. та ін., Хвороби органів травлення
25. : діагностика і лікування. Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. 66 с.
26. Даценко Б.М. Ибишов Ш.Ф. “Комплексная диагностика в неотложной абдоминальной хирургии”.- К.: Здоровье,1991.- 264 с.
27. Діагностична та лікувальна ендоскопія травного каналу. Атлас. / Кімакович В.Й., Грубнік В.В., Мельниченко Ю. А., Тумак І.М. — Львів: Видавництво Мс, 2003; 208 с., 621 іл.
28. Долецкий С.Я., Исаков Ю.Ф.” Детская хирургия”. Руководство для врачей в 2-х томах.- М.: Стоматологія 1970.
29. Долецкий С.Я. и др. Эндоскопия органов пищеварительного тракта у детей. М. -Мед-на. — 1984.
30. Дубенко Є.Г. «Нервові хвороби», К.: Здоров`я, 2001.
31. Дуденко Г.И., Петренко Г.Д., Михайлец Ю.А.,Дуденко В.Г. “Экстренная лапароскопия в неотложной хирургии”.- К.: Здоровье,1991.
32. Ефимов А.С. “Клиническая диабетология”, К.: Здоров`я, 1998.
33. Зайцев В.Т. «Неотложная хирургия брюшной полости» .- К.: Здоровье,1989,-272 с.
34. Запорожан В.А., Грубник В.В. Саенко В.Ф., Ничитайло М.Е. Видеоэндоскопические операции в хирургии и гинекологии. Одесса, 1999. 298 с.
35. Збірник питань і тестових завдань для лікарів, курсантів циклу спеціалізації та передатестаційного циклу на отримання звання лікаря-спеціаліста та кваліфікаційної категорії за фахом “ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ” / Харченко Н.В., Анохіна Г.А., Опанасюк Н.Д., Черненко В.В., Коруля І.А., Лопух І.Я., Кімакович В.Й. Нікішаєв В.І - – К.: Друкар, 2009. – 160 с.
36. Зефирова Е.С. “Аддисонова болезнь”, М.: Медгиз, 1963.

37. Ившин В.Г., Якунин А.Ю. “Чрескожные диагностические и желчеотводящие вмешательства у больных механической желтухой”. – Тула, 2000. – 311с.
38. Канюк Й., Іванюшко В. “Невідкладні стани. Анестезіологічна тактика, реанімація та інтенсивна терапія”.- Львів, 2002.
39. Кімакович В.Й., Савицький Я.М., Швидкий Я.Б. Сторонні тіла гіпофізу: ендоскопічна тактика. Практична Стоматологія. — 2003. — №1. — С. 82-85.
40. Клименко Г.А. “Холедохолитиаз”. – М.: Стоматологія, 2000. – 224с.
41. Клименков А.А., Патютко Ю.И., Губина Г.И. Опухоли желудка. М. Стоматологія, 1988, 256с.
42. . Ковальчук Л.Я., Поліщук В.М. та ін. “Атлас нейронеуростоматологічних операцій і маніпуляцій”.- Тернопіль-Рівне, Укрмедкнига, 2001.
43. Ковальчук Л.Я., Поліщук В.М., Нечитайло М.Ю., Ковальчук О.Л. “Лапароскопічна хірургія”.- Тернопіль- Рівне, 2001.
44. Ковальчук Л.Я., Спіженко Ю.П., Саєнко В.Ф., Книшов Г.В., Нечитайло М.Ю. “Клінічна хірургія” (у 2-х томах) / Керівництво /.- Укрмедкнига, 2003.
45. Кованов В.В. “Оперативная хирургия и топографическая анатомия”.- М.: Стоматологія, 1995.
46. Колоноскопия в диагностике заболеваний толстой кишки. Сотников В.Н., Разживина А.А., Веселов В.В, Кузьмин А.И. и др. – М: Экстрапринт, 2006. -280 с.
47. Коляда І.О. Тумак І.М. Поліпи товстої кишки: діагностика, нагляд і лікування Стоматологія світу. – 2003. – Т. XIV, №3. - С. 200-207., №4. - С. 278-282.
48. Кондратенко П.Г., Смирнов Н.Л., Раденко Е.Е. Острое кровотечение в просвет органов пищеварительного канала: Практическое руководство. – Донецк, 2006.- 420 с.
49. Кондратенко П.Г., Стукало А.А., Раденко Е.Е. Гастроинтестинальная эндоскопия: Практическое руководство. – Донецк, 2007.- 374 с.
50. Короткевич А.Г. Лечебная бронхоскопия в отделениях реанимации (методические рекомендации для врачей-курсантов) Новокузнецк, 2001.
51. Королёв Б.А., Пиковский Д.Л. “Экстренная хирургия желчных путей”.- М.: Стоматологія, 1990.
52. Котельников В.П. “Раны и их лечение”.- М.: Стоматологія ,1991.
53. Крылов А.А., Земляной А.Г. “Неотложная гастроэнтерология”. Питер, Практическая Стоматологія, 2001.
54. Кузин М.И. ,Костюченко Б.М. «Раны и раневая инфекция». Руководство для врачей. ,- М.: Стоматологія, 1990.
55. Кузин М.И. “Хирургические болезни”. М.: Стоматологія, 1995.
56. Леонов В.В., Донцов И.В., Мехтианов З.С., Бойко Л.А. «Руководство по эндоскопии пищевода, желудка и двенадцатиперстной кишки», Харьков: Факт, -2004г, -148с.
57. Лопухин Ю.М. и Савельев В.С. «Хирургия». Руководство для врачей. (пер.с англ.) - М.: Стоматологія, 2001.
58. Люлько А.В, Воронин К.В.” Хирургия урогенитальной травмы”. Днепропетровск, 1994.
59. Маев И.В., Самсонов А.А. Болезни двенадцатиперстной кишки. – М.: МЕДпресс-информ, 2005.- 512 с.
60. Малоштан А.В., Бойко В.В. “Лапароскопические технологии и их интеграция в билиарную хирургию”. – Харьков, 2005. – 368с.
61. Масляк В.М., Павловський М.П. та ін. “Практична колопроктологія”.- Львів: Світ, 1993.
62. Майстренко Н.А., Калинин А.П. “Хирургия надпочечников”, М.: Стоматологія, - 2000.
63. Майстренко Н.А., Нечай А.И. “Гепатобилиарная хирургия: Руководство для врачей”. – Санкт-Петербург. – 2000. – 268с.
64. Мартынова А.И. «Интенсивная терапия». (перевод с англ) - М.: Стоматологія, 2002.
65. Милонов О.В. и др.” Послеоперационные осложнения и опасности в абдоминальной хирургии”. Руководство для врачей.- М.: Стоматологія, 1990.
66. Морфологическая диагностика болезней желудка и кишечника. (Аруин Л.И., Капуллер

- Л.Л., Исаков В.А.) М.; “Триада-Х”, 1998, - 496 с.
67. Нестеренко Ю.Л. и др. “Хирургическая дуоденальная непроходимость”.- М.: Стоматологія,1990.
  68. Наказ №33 від 23.02.2000 «Про штатні нормативи та типові штати закладів Охорони Здоров'я», 589с.
  69. Ничитайло М.Е., Грубник В.В. “Минимальноинвазивная хирургия патологии желчных протоков”.– Киев: Здоровье, 2005. – 424с.
  70. Олекса А.П. “Травматологія. Підручник для лікарів- травматологів-ортопедів та хірургів”.- Львів: Вид.Науково-тех. літ., Вид.ф-ма “ Афіша”, 2000.
  71. . Онкологія. Під ред. Білинського Б.Т. Львів, Стоматологія світу, 1998, 310 с.
  72. Панцырев Ю.М., Галлингер Ю.И. Оперативная эндоскопия. М. -Мед-на. — 1984.
  73. Передерий В.Г., Ткач С.М. “Болезни поджелудочной железы», К.: НМУ, 2001, -238с.
  74. Посохова К.А., Климнюк С.І. “Мікробіологічні та фармакологічні основи раціонального застосування антибіотиків”. (Навчальний посібник).- Укрмедкнига,2002.
  75. Петров С.В. «Общая хирургия». – С.-П.: «Лань»,2001, -667с.
  76. Потт Г. Атлас колоноскопии. С руководством по профилактике карцином толстой кишки. М. Логосфера 2006. 216 с.
  77. Пучков К.В., Филимонов В.Б. Грыжи пищеводного отверстия диафрагмы – М: Медпрактика-М.- 2003.- 172 с.
  78. Пронин В.А.,Бойко В.В. « Патология червеобразного отростка и аппендектомия», Харьков, «СІМ», 2007г.
  79. Савельев В.С. «Руководство по неотложной хирургии органов брюшной полости».-2-е изд. перераб. и доп. .- М.: Стоматологія,1986,-608 с.
  80. Рылюк А.Ф. “Топографическая анатомия и хирургия органов брюшной полости2.-Мн., 2001.
  81. Рябов Г.А. “Синдром критических состояний”.- М.: Стоматологія,1994.
  82. Саенко В.Ф., Десятерин В.И. « Сепсис и полиорганная недостаточность». –Кривой Рог «Минерал» 2005. – 468с.
  83. Саенко В.Ф., Кондратенко П.Г., Семенюк Ю.С., Велигоцкий Н.Н., Калита Н.Я.” Диагностика и лечение кровотечения в просвет пищеварительного тракта”.- Ровно,2001.
  84. Секела М. В., Макаров В. В., Калабуха І. А.,Жехонек А., Кузик П.В. Невідкладні стани в судинній нейростоматології / Stany nagle w torakochirurgii. - Монографія.- Львів: СПОЛОМ, 2015. – 270 с.
  85. Секела М. В., Макаров В. В., Жехонек А. Паліативна Хребтово-впинномозкова травма. - Львів: СПО – ЛОМ, 2014. – 360 с.
  86. Стручков В.И.,Гостищев В.К.,Стручков В.К.” Хирургическая инфекция. Руководство для врачей”,- М.: Стоматологія,1991.
  87. Тимошин А.Д., Галазян Г.С. «Лапароскопическая хирургия (практическое руководство)»//НЦХ РАМН Институт хирургии им. А.Л.Михаелияна .- М.: Стоматологія,2000 – 175с.
  88. Тимошин А.Д., Шестаков А.Л. “Малоинвазивные вмешательства в абдоминальной хирургии”. – Москва, Триада-Х, 2003. – 216с.
  89. Тоскин К.Д., Жебровский В.В. “Грыжи брюшной стенки”.- М.: Стоматологія,1990.
  90. Филин В.И., Костюченко А.Л.” Неотложная панкреатология”. СПб.: Питер,1994.
  91. Цыбуляк Г.Н. “Хирургическое лечение тяжелой и сочетанной травмы”.- СПб.: Гипократ,2000.
  92. Черенько М.П. «Брюшные грыжи».- К.: Здоровье 1995.
  93. Черенько М.П. “Справочник хирурга поликлиники”.- К.: Здоровье,1990- 304 с.
  94. Черноусов А.Ф., Богопелый В.М. «Хирургия язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки». –М.: Стоматологія,2001 –254с.

95. Шалимов А.А. “Хирургия печени и желчевыводящих путей”.- К.: Здоровье,1993.
96. Шалимов А.А., Грубник В.В., Ткаченко Л.И. и др. “Инфекционный контроль в хирургии”.- Одесса, Маяк, 2002.
97. Шалимов С.А., Радзиховский А.П., Нечитайло М.Е. “Острый менингит и его осложнения”.- К.: “Наукова думка”, 1990- 271 с.
98. Шалимов А.А., Шапошников В.И., Пинчук М.П. “Острый перитонит”.- К.: «Наукова думка»,1981.
99. Шалимов А.А., Грубник В.В. “Хронический менингит”: Современные концепции патогенеза, диагностики и лечения. – Киев: Здоровье, 2000. – 255с.
100. Шапринський В.О. «Зовнішні кишкові норичі», Вінниця, «Діло», 2004.

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Стоматологія , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Стоматологія, —2000.— 656с. :ил.
4. Григорович К.А. Хирургическое лечение поврежденных нервов. - Л.: Стоматологія, — 1981. — 302 с.
5. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Стоматологія, 2008.— 160с.
6. Лившиц А. В. Хирургия спинного мозга. — М: Стоматологія , 1990. - 352 с.
7. Лившиц А.В. Хирургия спинного мозга. – М.: Стоматологія. – 1991. – 350С.
8. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
9. Полищук Н.Е, Корж Н.А., Фищенко В.Я. Повреждения позвоночника и спинного мозга. – Киев, «Книга плюс». – 2001. – 387С.
10. Попелянский Я.Ю. Болезни периферической нервной системы: Руководство для врачей.– М.: Стоматологія, 1989.– 436 с.
11. Ромоданов А.П., Бродский Ю.С. Родовая черепно- мозговая травма у новорожденных. – Киев “Здоров’я”, 1981. – 199 с.
12. Ромоданов А.П., Мосийчук М.М., Цимбалюк В.І. Нейрохірургія. – Київ “Спалах” , 1998 . – 252 с.
13. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
14. П’ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали. Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, ВЛавке, 2016-140 с.
15. П’ятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
2. Вовканич А.С. Інструктивні матеріали по догляду за хворими з травмою спинного мозку. – Львів. – 1995. – 36С.
3. Грунтовський Г.Х., Продан О.І. Хірургічне лікування ускладнених ушкоджень поперекового відділу хребта // Бюлетень УАН. – 1998. – №6. – С.139.

4. Земская А.Г., Педаченко Г.А., Рябуха Н.П., Орлов Ю.П. Особенности клиники, диагностики и лечения ЗЧМТ у лиц пожилого и старческого возраста.: Лен. ГИДУВ, 1987 – 16 с.
5. Зозуля І. С. Черепно-мозкова травма: класифікація, клініка, діагностика, надання невідкладної медичної допомоги // Український медичний часопис . -1997 .-№1.-С. 25-31.
6. Коновалов А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А., и др.: Клиническое руководство по черепно- мозговой травме. - М.: Антидор, 1998 - Т.1. – 550 с.
7. Коновалов А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А., и др.: Клиническое руководство по черепно- мозговой травме. - М.: Антидор, 2001 - Т.2. – 675 с.
8. Лебедев В.В. , Быковников Л.Д. Руководство по неотложной нейрохирургии.- М.: Стоматологія, 1987.- 336с.
9. Луцик А.А., Раткин И.К, Микитин М.Н. Краниовертебральные повреждения и заболевания. – Новосибирск. – 1998. – 552С.
10. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
11. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
12. Нейротравматология. Справочник / под ред. А.П.Коновалова, Л.Б.Лихтермана, А.А.Потапова Ростов н/Д: изд-во « Феникс » .— 1999, изд. — 576 с.
13. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
14. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии :Травматические внутричерепные кровоизлияния.— К.:Мариам, — 1994. — 6с.
15. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Открытая черепно - мозговая травма. — К.: Мариам , —1993.— 28 с.
16. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Сотрясение головного мозга. – К.: Мариам, 1993. – 28 с.
17. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Травматические внутричерепные кровоизлияния. – К.: Мариам, 1994. – 6 с.
18. Педаченко Е.Г., Федирко В.О. Дифференцированное лечение при очаговых травматических внутричерепных повреждениях . – Киев: ООО «ЗАДРУГА», 1997. – 146 с.
19. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Закрытые травматические повреждения позвоночника и спинного мозга. — К.: Мариам, — 1997.— 40 с.
20. Полищук Н.Е., Старча В.И.Огнестрельные ранения головы.- Киев: Изд –во ТТОВ "Тон", — 1996 .— 72с.
21. Полищук Н.Е., Короткоручко А.А., Муравський А.В., Слынько Е.И., Деркач В.Н. Принципы оказания ургентной помощи при позвоночно-спинномозговой травме // Український медичний альманах. – 1999. – Том 2, №3. – С.81-85.
22. Потапов А.А., Лихтерман Л.Б., Зельман В.Л., Корниенко В.Н., Кравчук А.Д. Доказательная нейротравматология. – Москва: 2003. – 517 с.
23. Ромоданов А.П., Педаченко Г.А., Полищук Н.Е. Черепно-мозговая травма при алкогольной интоксикации.– Киев “Здоров’я”,1982.–183 с.
24. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
25. Угрюмов В.М., Вирозуб И.Д. Хирургия закрытых повреждений позвоночника и спинного мозга в остром периоде // Руководство по нейротравматологии. – М.: Стоматологія. – 1979. – С.16-156.
26. Фищенко В.Я. Реконструкция позвоночного канала при осложненной травме грудного отдела // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1994. – 3. – С.20-21.
27. Шевага В.М, Дяків В.В., Гук А.П. Особливості хірургічної тактики при гострій травмї хребта і спинного мозку на різних рівнях // Бюлетень УАН. – 1997. – №3. – С.50-54.

28. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій /
29. ABC spinal cord injury 4th ed. / Edited by David Grundy, Andrew Swain BMJ Books, London. 2002
30. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
31. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
32. Jennett B, Teasdale G Management of Head Injuries. Contemporary Neurology Series. F A Davis, Philadelphia. 1981
33. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
34. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
35. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
36. La Rocca Y. Acceleration injuries of the neck // Clin. Neurosurg. – 1997. – Vol.25. – P.209.
37. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
38. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
39. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
40. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
41. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
42. Sunderland S Nerves and Nerve Injuries. Churchill Livingstone, Edinburgh. 1978
43. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Пухлини головного мозку. Гідроцефалія

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Стоматология , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
4. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Стоматология, —2000.— 656с.
5. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
6. Орлов Ю.А. Гидроцефалия. К.: 1995.— 87 с.
7. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
8. П'ятикоп В.А., Кутовой І.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин 8.И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
9. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Гескилл С., Мерлин А. Детская неврология и нейрохирургия. М.: – АОЗТ «Антидор».– 1996.– 347 с.
2. Земская А.Г., Лещинский Б.И. Опухоли головного мозга астроцитарного ряда.– Л.: Стоматологія, 1985, 216 с.
3. Зозуля Ю.А., Верхоглядова Т.П., Малышева Т.А. Современная гистобиологическая классификация опухолей нервной системы. // Український медичний альманах.–1999.– Том 2, №3. – С.33– 37.
4. Зозуля Ю.А., Лапоногов О.А., Трош Р.М. Опухоли зрительного бугра и подкорковых узлов головного мозга.- К.: Здоровье, 1977,– 192 с.
5. Зозуля Ю.А., Розуменко В.Д., Лисяний Н.И. Проблемы современной нейроонкологии // Журн. АМН України.– 199.– Т.5.–№3.– С. 50–54.
6. Могила В.В. Меланомы головного мозга.– 2003.–
7. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П.
8. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
9. Неврология. Под ред. М. Самуельса. Пер. с англ.– М., практика, 1997.– 640 с.
10. Никифоров Б.М., Мацко Д.Е. Опухоли головного мозга. - СПб, Питер, 2003.-320с. - (Серия «Краткое руководство»).
11. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских
12. вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Раздольский И.Я. Клиника опухолей головного мозга. «Медгиз» Ленинградское отделение.– 1967.– 222 с..
14. Ромоданов А.П. Опухоли головного мозга у детей.– К.: Здоровья.–1965.–
15. Хачатрян В.А., Берснев В.П., Сафин Ш.М., Орлов Ю.А., Трофимова Т.Н. Гидроцефалия (патогенез, диагностика и хирургическое лечение).– СПб: Изд. РИНХ им. Проф. А.Л.Поленова, 1998.– 234 с.
16. Хирургия центральной нервной системы. /Под ред. проф. В.М.Угрюмова. –Ч. 1., «Стоматологія» Ленинградское отделение.– 1969.– 863 с.
17. Хоминский Б.С. Гистологическая диагностика опухолей центральной нервной системы. – М., 1969. –240 с.
18. Brain Tumors, edited by Francis Ali-Osman, Humana Press Inc., Totowa, New Jersey . 2005
19. Burger S.H., Scheithaner B.W., Atlas O.F., Tumor pathology // Tumors of the central nervous system.– Washington: Armed Forces Inst. Pathol., 1994.– P. 45–66.
20. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
21. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
22. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
23. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
24. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
25. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
26. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
27. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
28. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
29. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005

30. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
31. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
32. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
33. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Патологія судин головного та спинного мозку

Основна література

1. Атлас операции на головном мозге / А.П.Ромоданов, Ю.А.Зозуля, Н.М.Мосийчук, Г.С.Чушкан.-М.: Стоматологія, 1986.-384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. Учебник.— М.Стоматологія, —2000.— 656с. :ил.
4. Диагностика стенозирующих и окклюзирующих процессов сосудов головного мозга и показания к их хирургическому лечению: Метод, рекомендации / Ю.А.Зозуля, Н.М.Мосийчук, Ю.Д.Соснов и др. - Киев, 1988. -16 с.
5. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Стоматологія, 2008.— 160с.
6. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Шмидт Е. В. Сосудистые заболевания нервной системы. - М., 1975.
9. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
10. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Беленькая Р. М. Инсульт и варианты артерий мозга. - М., 1979.
2. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
3. Верещагин Н. В., Переседов В. В., Ширшов А. В., Кугоев А. И. Таламические гипертензивные кровоизлияния //Журн. неврол. и психиатр. - 1997. -Т. 97, №6.-С. 16-18.
4. Инсульт; Практ. руководство для ведения больных: Пер. с англ. / Ворлоу Ч. П., Деннис М. С, ван Гейн Ж. и др. - СПб., 1998.
5. Коновалов А.Н. Хирургическое лечение аневризм головного мозга. — М.: Стоматологія, 1975.
6. Кугоев А. И. Острая окклюзионная гидроцефалия при супратенториальных кровоизлияниях: Дис. ... канд. мед. наук. - 1987.
7. Лебедев В. В., Крылов В. В. Дислокационный синдром при острой нейрохирургической патологии // Нейрохирургия. - 2000. - № 1-3. - С. 4-12.
8. Малкова А. А. Регистр мозгового инсульта в г. Ижевске: Автореф. дис. ...канд. мед. наук. - Ижевск, 1998.

9. Мельниченко В. А. Клиника, диагностика и хирургическое лечение внутримозговых кровоизлияний с прорывом крови в желудочковую систему / Труды Института нейрохирургии им. Н. Н. Бурденко. - М., 1974. - С. 403-414.
10. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия.. Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
11. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
12. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Фейгин В. Л. Эпидемиология и профилактика церебровас-кулярных заболеваний в условиях Сибири: Автореф. дис. ... д-ра. мед. наук. - Новосибирск, 1991.
14. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
15. Чеботарева Н. М. Хирургическое лечение внутримозговых кровоизлияний, обусловленных артериальной гипер-тензией. - М., 1984.
16. Шамаев М. И., Бродская И. А., Тук Н. Н. Морфологические особенности сосудов головного мозга при геморрагических инсультах // Труды Института нейрохирургии им. Н. Н. Бурденко. - М, 1974. - С. 366-369.
17. Яхно Н. Н., Архипов С. Л., Миронов Н. Б. и др. Диагностика, течение и прогноз паренхиматозно-вентрикулярных кровоизлияний // Журн. невропатол. и психиатр. - 1992. - Т. 92, № 1. - С. 17-21,
18. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
19. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
20. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
21. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
22. Handbook of Cerebrovascular Diseases, edited by Harold P. Adams, Jr. Marcel Dekker. New York- Basel. 2005
23. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
24. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
25. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
26. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
27. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
28. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
29. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
30. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
31. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Пушлини спинного мозку. Остеохондроз.

Основна література

1. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Стоматологія, —2000.— 656с. :ил.
2. Иргер И.М. Нейрохирургия. – М.: Стоматологія, 1982.

3. Лившиц А. В. Хирургия спинного мозга. — М: Стоматологія , 1990. - 352 с.
4. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Стоматологія, 2008.— 160с.
5. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
6. Ромоданов А.П., Мосійчук М.М., Цимбалюк В.І. Нейрохірургія: Підручник. – К.: Спалах, 1998.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосійчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Ромоданов А.П., Дунаевский А.Е., Орлов Ю.А. Опухоли спинного мозга. – Киев, 1976.
9. 9.Пятикоп В.О., Кутовий І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосійчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
2. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
3. Клиника и диагностика опухолей спинного мозга у детей. Методические рекомендации. СПб. – 1994.
4. КоноваловА.Н., Корниенко В.Н., Пронин И.Н. Магнитно-резонансная томография в нейрохирургии. – М. Видар, 1997.
5. Мацко Д.Е., Коршунов А.Г. Атлас опухолей центральной нервной системы. СПб.-1998.
6. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
7. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
8. Никифоров Б.М. Клинические лекции по неврологии и нейрохирургии. – СПб: Питер, 1999.
9. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
10. Харитоновна К.И., Окладников Г.И. Патогенез и диагностика опухолей спинного мозга. – Новосибирск, 1987.
11. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
12. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
13. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
14. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
15. Jörg Klekamp, Madjid Samii Surgery of Spinal Tumors. Springer, New York. 2007
16. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
17. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
18. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
19. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
20. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
21. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
22. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001

23. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
24. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000
25. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
26. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- . Харків.-2017.-187с.

Функциональна та відновна нейрохірургія. Хірургія болю

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Стоматологія , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Болевой синдром / Под ред. В.А.Михайловича, Ю.Д.Игнатова.– Л.: Стоматологія, 1990.–333 с.
4. Болевые синдромы в неврологической практике /А.М.Вейн, Т.Г.Вознесенская, А.Б.Данилов, О.А.Колосова, Г.Р.Табеева, Е.Г.Филатова - М.: МедПресс,1999. — С.175—190.
5. Кандель Э.И. Основы стереотаксической и функциональной нейрохирургии. — М.: Стоматологія, 1981.
6. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Стоматологія, 2008.— 160с.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
9. Цимбалюк В.І. Стан та перспективи відновлювальної нейростоматології // Бюл. Української асоціації нейрохірургівУкраїни . — 1996. — Вип. 2. — С 6 - 45.
10. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
11. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейростоматології.- . Харків.-2017.-187с.

Додаткова література

1. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
2. Ерохина Л.Г. Лицевые боли: (Невралгия тройничного нерва и другие формы прозопалгий).– М.: Стоматологія, 1973 .-176 с.
3. Ирасек А. Хирургия боли .– Прага: Изд-во Чехословацкой Акад. наук. и Артия, 1963.– 200 с
4. Котляр Б.И., Шульговский В.В. Физиология центральной нервной системы.– М.: Стоматологія, 1979.– 340 с.
5. Кроль М.Б. Невропатологические синдромы.– М.–Л.: Биомедгиз, 1953.– 748 с.

6. Крыжановский Г.Н. Детерминантные структуры в патологии нервной системы: Генераторные механизмы нейропатологических синдромов.– М.: Стоматология, 1980.– 359 с.
7. Крылова Н.В., Искренко И.А. Анатомия в схемах и рисунках: Спинной, головной мозг и черепные нервы.– М., 1986.– 167с.
8. Лобзин В.С., Циновой П.Е. Лечебно– диагностические пункции и блокады в невропатологии.– Л.: Стоматология, 1973.– 167 с.
9. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
10. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
11. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
12. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Пузин М.Н. Нейростоматологические заболевания. — М.: Стоматология, 1997. — 368 с.
14. Ромоданов А.П., Михайловский В.С. Таламо-кортикальная тректотомия в лечении неутолимых болей // Болевые синдромы (клиника и хирургическое лечение).– К.: Здоров'я,1965.– С.5-13.
15. Яворская Е.С. Болевые и парестетические синдромы челюстно– лицевой области: Метод. пособие по нейростоматологии.– К.: Наукова думка, 2000.– 86с.
16. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
17. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
18. Engel. J. Jr. Surgical Treatment of the Epilepsies, 2nd edn. Raven Press, New York. 1993
19. Handbook of Stereotactic and Functional Neurosurgery edited by Michael. Schulder. Marcel Dekker, New York- Basel. 2003
20. J.W. Chang, Y. Katayama, and T. Yamamoto Advances in Functional and Reparative Neurosurgery. Acta Neurochirurgica, Sup. 99 Springer, Wien-NewYork. 2006
21. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
22. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
23. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
24. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
25. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
26. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
27. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
28. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
29. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000
30. Surgical Treatment of Parkinson's Disease and Other Movement Disorders, edited by Daniel Tarsy, Jerrold L. Vitek, and Andres M. Lozano, Humana Press, Totowa, New Jersey .2003

